

Με το σημερινό τεύχος, η Ουτοπία συμπληρώνει δώδεκα χρόνια ζωής. Εξήντα τεύχη – πέντε κάθε χρόνο. Ας επιστρέψουμε λοιπόν νοερά στο 1992. Ήταν η περίοδος της κατάρρευσης του «σοσιαλιστικού στρατοπέδου». Η κατάρρευση, χωρίς αντίσταση, ενός κόσμου που υποτίθεται ότι είχε την υποστήριξη των λαϊκών μαζών. Με αντιδράσεις που ποίκιλλαν από την παθητικότητα μέχρι τους πανηγυρισμούς. Δεν είναι του παρόντος να εξηγήσουμε τα αίτια αυτής της κοσμοϊστορικής καταστροφής. (Η Ουτοπία έχει επανειλημμένα ασχοληθεί μ' αυτό το πρόβλημα και θα επανέλθει σε επόμενα τεύχη). Ας θυμηθούμε εντούτοις την «ατμόσφαιρα» της εποχής.

Ένα μέρος της αριστεράς διάνοησης –συνήθως οι πιο «σκληροί»– προσαρμόστηκαν στη νέα πραγματικότητα. Άλλοι δεν θέλησαν να αντιληφθούν το τι είχε συμβεί, και συνεχίζουν να προτείνουν για το μέλλον αυτό που πέθανε προτού ζήσει τις χαρές της νεότητας. Άλλοι, τέλος, προσπάθησαν να καταλάβουν και να διακρίνουν πέρα από τον ζοφερό ορίζοντα της εποχής.

Και οι αστοί; Διανοούμενοι, πολιτικοί, προπαγανδιστές; Είναι αξιοσημείωτο ότι δεν υπήρξαν αλαλαγμοί για τον θάνατο της «αυτοκρατορίας του κακού». Φυσικά η νέα πραγματικότητα εννόησε τη διάδοση των «μεταμοντέρνων» ιδεολογιών για το τέλος της ιστορίας και την οριστική νίκη του καπιταλισμού, καθώς και τις περισσότερο ερμητικές φιλοσοφίες του σχετικισμού, του υποκειμενισμού, της γλωσσικής ανάλυσης κλπ.

Αλλά οι αστοί είναι άνθρωποι πρακτικοί. Το κεφάλαιο, οι διεθνικές επιχειρήσεις δεν χρειάζονται την «υψηλή» φιλοσοφία. Περιφρονούν τους διανοούμενους και αξιοποιούν τους προπαγανδιστές: Η «αυτοκρατορία του κακού» δεν υπάρχει πια. Ο διπολικός κόσμος έγινε μονοπολικός. Ο ψυχρός πόλεμος τελείωσε και η Νέα Τάξη θα δημιουργήσει έναν κόσμο ειρήνης και ελευθερίας. Έτσι μας έλεγαν.

Ελευθερίας; Προπαντός ελευθερίας της Αγοράς, του νέου φετίχ του καπιταλισμού και ειδικά του καπιταλισμού στη φάση των διεθνικών επιχειρήσεων.

Αλλά η «αγορά» προϋποθέτει, εξ ορισμού, τον ανταγωνισμό. Αυτό που από την αυγή του καπιταλισμού χαρακτηρίστηκε ως «πόλεμος όλων εναντίον όλων». Ειδικά στην εποχή μας, η τάση παγκοσμιοποίησης του καπιταλισμού συνεπάγεται την παγκοσμιοποίηση των ενδογενών αντινομιών αυτού του εγγενώς ανταγωνιστικού τρόπου παραγωγής. Και με την κατάρρευση του «σοσιαλιστικού στρατοπέδου» ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός πίστεψε ότι θα μπορούσε να πραγματοποιήσει το «αμερικανικό όνειρο» της παγκόσμιας ηγεμονίας. Για τον σκοπό αυτό έπρεπε να σαρωθούν κατάλοιπα του «σοσιαλιστικού» στρατοπέδου όπως η Γιουγκοσλαβία, να δημιουργηθούν κράτη-δορυφόροι και να υπαχθούν στην αμερικανική ηγεμονία περιοχές με ιδιαίτερη στρατηγική σημασία, όπως η Εγγύς και Μέση Ανατολή.

Αλλά ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής λεηλατεί τα φυσικά αποθέματα και διαταράσσει τον μεταβολισμό ανθρώπου-φύσης, υποθηκεύοντας το μέλλον της ανθρωπότητας. Ειδικά ο βιομηχανικός καπιταλισμός της εποχής μας στηρίζεται κυρίως στο πετρέλαιο.

Και αν λάβουμε υπ' όψιν ότι τα αποθέματα των ΗΠΑ θα εξαντληθούν σε δέκα περίπου χρόνια, τότε μπορούμε να εννοήσουμε γιατί το Ιράκ και ευρύτερα η Μέση Ανατολή επιλέχθηκαν ως βασικός στόχος των πολέμων της Νέας Τάξης.

Πόλεμοι για την αρπαγή των ενεργειακών αποθεμάτων, γενικότερα πρώτων υλών, για το άνοιγμα νέων αγορών και την εκμετάλλευση φθηνής εργατικής δύναμης. Οι ληστρικοί αυτοί πόλεμοι βαφτίστηκαν άλλοτε απελευθερωτικοί (Κουβέιτ, Κοσσυφοπέδιο) και άλλοτε πόλεμοι υπέρ της αποκατάστασης της Δημοκρατίας (Ιράκ, Αφγανιστάν). Πόλεμοι υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανθρωπιστικοί βομβαρδισμοί, ανθρωπιστικές καταστροφές κλπ. Οι καινοφανείς αυτές, εξ ορισμού αντιφατικές, έννοιες επιχειρούν να δικαιολογήσουν τους κατακτητικούς πολέμους που διεξάγει ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός με τη συμμετοχή, την ανοχή ή τις πλατωνικές διαμαρτυρίες της Ε.Ε. Το ευρωπαϊκό κεφάλαιο σε ρόλο δουλοπάροικου απέναντι στο αμερικανικό.

Οι πόλεμοι αυτοί συνιστούν έγκλημα εναντίον της ανθρωπότητας. Και τα υποτελή ΜΜΕ άρχισαν να διαμαρτύρονται για την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κυρίως μετά την αποκάλυψη των βασανιστηρίων σε βάρος των ιρακινών κρατουμένων, και αυτό μετατοπίζοντας συχνά το πρόβλημα από τη φρίκη των κολαστηρίων στο τι επιπτώσεις θα έχουν οι αποκαλύψεις στην εκλογική μάχη του Μπους.

Ο Μίλόσεβιτς, ανεξάρτητα από τις αντιρρήσεις για την πολιτεία του, υπερασπίστηκε την πατρίδα του εναντίον των επιδρομέων. Πουλήθηκε από τους «δημοκράτες», εκλεκτούς της Ουάσιγκτον και η δίκη του συνεχίζεται στη Χάγη. Αλλά οι νεκροί των πολέμων της Νέας Τάξης ξεπερνούν ίσως το ένα εκατομμύριο (σκοτωμένοι και νεκροί από πείνα, έλλειψη φαρμάκων κλπ.). Όμως οι πόλεμοι των ΗΠΑ και ειδικά του σημερινού Μπους δεν φαίνεται να συνιστούν έγκλημα εναντίον της ανθρωπότητας για τον ΟΗΕ, τους νομομαθείς, τους «υπερασπιστές» του Διεθνούς Δικαίου. Δεν σκέφτηκε κανείς αυτή την κραυγαλέα αντίφαση;

Ζούμε σε μια από τις πιο επικίνδυνες φάσεις της ανθρώπινης ιστορίας. Ελπίδα τα αντιπολεμικά, τα αντινεοφιλελεύθερα, τα αντικαπιταλιστικά κινήματα, που έκαναν την εμφάνισή τους μετά από τα πρώτα χρόνια της απογοήτευσης και της σιωπής.

Στο σημερινό τεύχος δημοσιεύονται άρθρα, σχόλια κλπ. που ανταποκρίνονται στην ανάγκη να κατανοήσουμε τον σημερινό κόσμο – να τον κατανοήσουμε για να τον αλλάξουμε.

Το τεύχος εικονογραφείται με μακέτες του Γιώργου Ζιάκα για την ταινία «Μεγαλέξανδρος» του Θόδωρου Αγγελόπουλου, επιλεγμένες από τη Μαρία Κοκκίνου.